

บทคัดย่อ

โครงการจัดการศึกษาบูรณาการระหว่างนักเรียนและชุมชนโรงเรียนบ้านตะโละไฮ ตำบลปากน้ำ อำเภอลง จังหวัดสตูล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไข ข้อจำกัด และที่ได้รับจากกระบวนการเรียนรู้ระหว่างนักเรียน ชุมชน ครู เพื่อศึกษาองค์ความรู้ท้องถิ่นตามความต้องการของผู้เรียน เพื่อสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างนักเรียนกับชุมชน และเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการระหว่างนักเรียนกับชุมชน กำหนดระยะเวลาศึกษา 1 ปี 2 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2549 ถึง วันที่ 30 มีนาคม 2550 แม้ว่าระยะเวลาของงานวิจัยจะจบลง โรงเรียนบ้านตะโละไฮก็พัฒนา ปรับปรุงงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง จนสิ้นปี 2550

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เริ่มจากกิจกรรมบอกเล่าพี่น้องเพื่อประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุน ขั้นตอนที่สอง ระดมพลังสมองครู เตรียมความพร้อมครูให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดและกระบวนการวิจัยสู่การปฏิบัติจริงกับนักเรียน ขั้นตอนที่สาม ศึกษาข้อมูล เป็นขั้นตอนการเรียนรู้ของนักเรียน 10 ขั้น เริ่มจากการเรียนรู้เรื่องใกล้ตัว หรือสำรวจเรื่องราวที่มีอยู่ในชุมชนที่น่าสนใจ เมื่อได้เรื่องแล้วนำมาจำแนก วิเคราะห์ สังเคราะห์เรื่อง แล้วนำมาคัดสรรเรื่องที่สนใจที่สุดเพียงเรื่องเดียว กระบวนการที่สาม ย้อนรอยกระบวนการที่ได้เรื่องมาโดยใช้เหตุและผล ขั้นตอนที่สี่ ตั้งโจทย์และพัฒนาโจทย์ ขั้นตอนที่ห้า ตั้งคำถามจากโจทย์ ขั้นตอนที่หก ค้นหาวิธีการเก็บข้อมูลหรือสร้างเครื่องมือ ขั้นตอนที่เจ็ด ออกศึกษา/เก็บข้อมูล ขั้นตอนที่แปด สรุปตรวจสอบข้อมูล ขั้นตอนที่เก้า นำข้อมูลไปใช้ ขั้นตอนที่สิบ นำเสนอผลงานและเขียนรายงาน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนโครงการไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ที่แท้จริง ชุมชน องค์กร และหน่วยงานรายรอบโรงเรียนอันเกิดจากการประสานงานอย่างใกล้ชิดจากผู้บริหารและครู ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ทั้งวิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ ส่งผลให้เกิด **สนามการเรียนรู้** ที่กว้างขวางแก่นักเรียน ซึ่งก่อนการทำวิจัยการศึกษามีเพียงห้องเรียนสี่เหลี่ยม และห้องปฏิบัติการที่มีอยู่ในโรงเรียนเท่านั้น ผลจากการดำเนินการกิจกรรมตามโครงการวิจัย ได้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ ระหว่างครู นักเรียน และชุมชนอย่างแนบแน่น ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการยกระดับการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหาของชุมชน และการวิจัยนี้ได้ส่งผลต่อการพัฒนาครู นักเรียน ชุมชน และคนในแวดวงการศึกษา หน่วยงานต่างๆ อย่างกว้างขวาง ในส่วนของครูได้พัฒนาดตนเองจากผู้สอน มาเป็น **ผู้จัดการเรียนรู้** สามารถใช้กระบวนการวิจัยมาพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ในส่วนของนักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ซึ่งเกิดจากการมีโอกาสมาร่วมในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง สามารถเลือกเรื่องที่ตนเอง

สนใจและวางแผนกำหนดกิจกรรมในการเรียนรู้ ภูมิปัญญา และแหล่งเรียนรู้ ร่วมกันอย่างมีขั้นตอน นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะในด้านการพูด การนำเสนอ กล้าซักถามในสิ่งที่ตนเองอยากรู้ รู้จักค้นคว้าโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา สื่อเอกสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างกว้างขวาง นักเรียนเกิดทักษะการอ่าน การบันทึกสิ่งที่เรียนรู้ เกิดความคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ รู้จักการแก้ปัญหาโดยใช้เหตุและผล และจากองค์ความรู้ที่ได้สามารถเป็นพลังกระตุ้นและขับเคลื่อนการแก้ปัญหาของชุมชนได้มากมาย ทำให้ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในลักษณะเช่นนี้ และให้กำลังใจสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ชุมชนมีความภาคภูมิใจที่กระบวนการเรียนรู้ได้มีส่วนในการฟื้นฟูองค์ความรู้ ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนได้ถูกสืบสานต่อไปยังลูกหลาน เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาที่มีอยู่ในอดีต และกลับมาเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสร้างสรรค์ ชุมชนเกิดการตื่นตัวในวัฒนธรรมประเพณี อาชีพ สุขภาพและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ในด้านองค์ความรู้ท้องถิ่นที่นักเรียนเลือกศึกษาตั้งแต่ชั้น ป. 1 ถึงชั้น ป. 6 จำนวน 12 เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย ป.1/1 เรื่องการเลี้ยงปลากัด ป.1/2 การทำไชหมึก ป.2/1 การศึกษาค่างแว่นถิ่นใต้ ป.2/2 เรื่องประโยชน์ของต้นสวาด ป. 3/1 ศึกษาเรื่องการรับประทานอาหารเช้าของนักเรียนชั้น ป. 3/1 ป.3/2 ศึกษาเรื่องการเลี้ยงปลาเก๋า ป.4/1 การศึกษาการแก้ปัญหาความยากจนโดยทำบัญชีครัวเรือน ป.4/2 การประดิษฐ์ดอกไม้จากเกล็ดปลา ป.5/1 การศึกษาเรื่องการใช้เครื่องสำอางที่ทำให้หน้าขาวของสตรีในชุมชน ป.5/2 การศึกษาประโยชน์และคุณค่าของต้นจาก ป.6/1 การศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาค่าไม่ส่งเงินค้ำกองทุนหมู่บ้าน ป. 6/2 การศึกษาเรื่องเทคนิคการทำวนกึ่ง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า ครูขาดทักษะและประสบการณ์ในการทำวิจัย จึงทำให้ใช้เวลามากกว่าปกติ และครูขาดเทคนิคการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย รวมทั้งขาดทักษะในการเขียนรายงานการวิจัย นอกจากนี้กิจกรรมวิจัยเกิดชะงักในบางช่วงเนื่องจากมีงาน ภารกิจ นโยบายต่าง ๆ ลงสู่โรงเรียนมากเกินไป และสิ่งที่นักเรียน นักวิจัยจำนวนมากเฝ้ามองด้วยความเป็นห่วง คือการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาจะทำให้การพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยจะยังมั่นคง และยั่งยืนเพียงใด